

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

24^e JAARGANG

WOENSDAG 21 JUNI 1939

No. 1225

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Liefstinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).*

M. F. J. Cool — Adjunct-secretaris.

*Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-West
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.*

*Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagi-
na's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens
tarief. Administratie van abonnementen en advertenties:
Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Am-
sterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening
No. 145192.*

*Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in
Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Stat-
istisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen
f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—,
f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Dona-
teurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut
ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en
genieten een reductie op de verdere publicaties.*

INHOUD:

Blz.

Kartelvorming op de kapitaalmarkt door <i>Mr. P. Steinz</i> 490	
De economische beteekenis van de Nederlandsche spaar- banken door <i>Dr. L. R. W. Soutendijk</i> 492	
De voorgestelde huurbelasting en de vaste lasten door <i>Dr. Ir. H. G. van Beusekom</i> 494	
Rotterdam in het eerste kwartaal van 1939 door <i>Mr. W. F. Lichtenauer</i> 497	
De Rijksmiddelen over Mei 498	
AANTEKENINGEN:	
De zichtbare suikervoorraden in de wereld 499	
INGEZONDEN STUKKEN:	
De omvang van den melkveestapel door <i>Dr. D. Hoek</i> met Naschrift van <i>Dr. J. Buter</i> 499	
ONTVANGEN BOEKEN 499	
MAANDLIJFERS:	
Overzicht van den stand der Rijksmiddelen 500	
Statistieken:	
Groothandelsartikelen 502—503	
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten 501, 504	

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

De omzetten op de wisselmarkt waren in de verslag-
week betrekkelijk gering. Over het algemeen lag de
Gulden aangeboden, deels in verband weer met den
internationalen politieken toestand, anderzijds omdat
de binnenlandsche politieke toestand — althans gezien
door den bril van buitenlanders, die nogal geneigd
zijn den invloed van bepaalde factoren te overschatten
— eenig aanbod in onze munt uitlokte. En de druk
op den Gulden zou wellicht nog krachtiger zijn ge-
weest, wanneer niet anderzijds eenige vraag naar
contante Guldens tegenover aanbod van Termijngul-
dens was ontstaan uit hoofde van elders onderge-
bracht papier van de nieuwe Fransche schatkistuit-
gifte, waarvoor onder de nieuwe condities — overne-
ming slechts voor den looptijd van de wissels dus son-
der prolongatieplicht — in het buitenland wel eenige
belangstelling bestaat. Het Egalisatiefonds kon deze
week niet geheel afzijdig blijven, en moest om den
Dollarkoers op 1.88% te kunnen handhaven interve-
nieeren, zij het dan ook, dat de omvang der Dollar-
afgiften betrekkelijk gering is gebleven.

Ook het Pond was te onzent iets vaster gestemd,
echter relatief minder dan de Dollar, omdat immers
het Pond zelve ten aanzien van Dollars gedrukt lag,
zulks in de eerste plaats in verband met den inter-
nationalen toestand en meer in het bijzonder de si-
tuatie in het Verre Oosten. Het Engelsche Egalisa-
tiefonds heeft eveneens moeten intervenieeren om de
koersdaling binnen enge grenzen te houden, zulks ter-
wijl nog de vorige week het Fonds Ponden had kun-
nen afgeven.

Van de overige valuta's hebben feitelijk slechts
Belga's de aandacht getrokken. De koers van dit de-
vies was geruimen tijd relatief hoog geweest, omdat
de speculatie gedwongen was termijnposities te liqui-
deeren, waarbij de Belgische Nationale Bank den koers
dicteerde, omdat immers, zooals bekend, dit instituut
weigerde goud te accepteren. Nu deze factor lang-
zamerhand ten einde liep, was er geen reden meer
voor den tijdelijken opwaartschen druk, en nu het
wegvallen van dezen factor coincideerde met geruch-
ten inzake moeilijkheden bij de opstelling der begroo-
ting — tout comme chez nous overigens — was dat
het sein voor den terugtocht van den Belgakoers.

Op de termijnmarkt lagen Guldens aangeboden,
deels wellicht in verband met speculatieve transac-
ties, maar deels ook als gevolg van de opgemelde
transacties contant-tegen-termijn van nemers van
Fransche schatkistwissels. Het Dollaragio steeg voor
drie maanden tot $\frac{7}{8}$ cent, terwijl het disagio voor
driemaandsponden tot $\frac{1}{4}$ gereduceerd werd.

De wisselmarkt vertoonde een lichte verkrapping
met iets aantrekkelijke rentekoersen. De beleggings-
markt blijft een gedrukte tendens vertoonen, hoewel
de koersen per saldo slechts weinig veranderden.
Vooral in de groep staatsleeningen hebben zich de
koersen vrij goed kunnen handhaven, de 3 pCt. ge-
meenteleeningen daarentegen hebben het langzame
proces van afbrokkeling voortgezet.

KARTELVORMING OP DE KAPITAAL-MARKT.

Op het gebied van het industriele bedrijfsleven is kartelvorming een zeer bekend verschijnsel. Het voornaamste doel, dat door een kartel wordt nagestreefd, is het uitschakelen of verminderen van de concurrentie. Ter bereiking van dit doel wordt bij een productiekartel tusschen ondernemers een overeenkomst gesloten, teneinde een al te overvloedig aanbod van het gekartelleerde artikel binnen perken te houden. Dit geschiedt dan veelal door vaststelling van prijzen of wel door de vaststelling van een productieplan.

Op de kapitaalmarkt is de kartelvorming echter een minder bekend verschijnsel. Het is daarom zeker als een merkwaardigheid aan te merken, dat ongeveer anderhalf jaar geleden een zekere samenwerking tot stand kwam op de Nederlandsche beleggingsmarkt, die in zeker opzicht het karakter van een kartel draagt. Het valt dan ook niet te verwonderen, dat de vorming van dit beleggerskartel in breeden kring de aandacht heeft getrokken. Immers, een georganiseerd overleg tusschen instellingen, die regelmatig gelden hebben te beleggen, waarbij men met elkander te rade gaat omtrent de wijze waarop en de voorwaarden waaronder investeringen dienen plaats te vinden, was een experiment, dat niet geringe consequenties met zich medebracht. Ook in het buitenland trok dit verschijnsel de aandacht en het is bekend, dat o.a. in Engeland, Zwitserland en Zweden pogingen in eenzelfde richting zijn aangewend. Behoudens in Zweden, waar een regeling werd getroffen voor 10-jarige hypotheeken op gemeentelijk terrein, hebben deze pogingen intusschen voor zoover bekend geen resultaat opgeleverd.

Het valt niet te ontkennen, dat de totstandkoming van het „Overleg in Beleggingszaken” — de officieele naam van dit instituut — met het noodige scepticisme werd begroet. De vele artikelen, die in het voorjaar van 1938 in de financieele en economische pers verschenen, gaven hiervan blijk. Betwijfeld werd, of het aan de gemeenschappelijke actie zou gelukken den steeds verder dalenden rentestand — want dat was het hoofddoel — op te vangen en of de onderlinge belangengroeperingen een zoodanige gemeenschappelijke kern zouden bezitten, dat een eenheid van optreden ook op eenigszins langen termijn succes zou kunnen hebben.

Oorzaken van het ontstaan van het kartel.

Het ligt voor de hand, dat wel zeer diepgaande oorzaken deze samenwerking hebben teweeggebracht en dat, alle sombere voorspellingen ten spijt, het „Overleg in Beleggingszaken” zijn positie heeft weten te handhaven en te versterken. Dit wijst in de richting, dat dit kartel zijn grondslag vond in een economische en sociale noodzakelijkheid. Het is daarom niet ondienstig in zeer korte trekken na te gaan, welke deze oorzaken zijn geweest, aangezien dat de doelstelling en de opbouw van deze organisatie begrijpelijker maakt.

Alvorens hiertoe over te gaan, zij er op gewezen, dat de samenwerking zich uitstrekt tot de vijf belangrijkste groepen, die regelmatig handelingen verrichten op de kapitaalmarkt. Dit zijn de rijksfondsen, de levensverzekeringmaatschappijen, de particuliere fondsen, de spaarbanken en de boerenleenbanken. Bovendien moet in het oog worden gehouden, dat het overleg zich uitstrekt tot bepaalde soorten van beleggingen, waaronder zijn te rekenen de onderhandsche en obligatieleeningen ten laste van overheidsinstellingen of daarmee gelijkgestelde, de pandbrieven en de hypotheeken. Deze objecten toch vormen vrijwel het geheele beleggingsmateriaal voor de zoo juist genoemde instellingen.

De rentedaling.

De voornaamste oorzaak van de totstandkoming

van het z.g. Beleggingsaccord werd reeds met een enkel woord aangeduid. Deze toch was de steeds verder gaande rentedaling, die, behoudens enkele onderbrekingen, gedurende de laatste 10 à 20 jaren werd waargenomen. Deze daling bereikte na de depreciatie van ons ruilmiddel in September 1936 een zoodanig laagterecord, dat, indien niet tijdig verandering in dien toestand zou worden gebracht, bedrijfsmoeilijkheden voor de hierbedoelde instellingen geenszins tot de onmogelijkheden zouden behooren. Enkele cijfers toonen dit overduidelijk aan.

In 1921 was het gemiddelde rendement van Nederlandsche Grootboekobligaties nog 5.02 pCt.; in 1926 was dit rendement gedaald tot 4 pCt., terwijl in 1936 slechts een rendement van 3.32 pCt. op deze obligaties kon worden verkregen. Voor gemeentelijke en provinciale leeningen is het gemiddelde rendement steeds wat gunstiger, doch ook hier is de dalende tendens duidelijk kenbaar.

Hoewel door andere oorzaken de pandbriefrente een enigszins ander beeld vertoonde, volgde de hypotheekrente, met name voor zeer goede hypotheeken en nieuwe afsluitingen, de daling van het algemeen rentepeil. Uit het verslag van de Verzekeringskamer over 1937 bleek bijv., dat op hypotheeken in 1925 nog gemiddeld 5.71 pCt. rente werd gemaakt, welk rendement in 1936 was gedaald tot 4.69 pCt. Deze hogere gemiddelde rente in vergelijking met Staatspapieren, moet o.m. worden toegeschreven aan de loopende hypotheeken, waarvan de overwaarde tengevolge van de waardedaling der onderpanden belangrijk was verminderd en welke daarom voor rentevermindering niet in aanmerking kwamen.

Na September 1936 zette de rentedaling in versneld tempo door tengevolge van de abnormale geldruimte, die op de kapitaalmarkt werd aangetroffen en die mede was veroorzaakt door het weer terugtrekken van saldi, die in het buitenland waren belegd uit vrees voor devaluatie. Maar er was nog een omstandigheid, die deze geldruimte stimuleerde. Toen de aandelenkoersen de stijgende lijn, welke na het loslaten van den gouden standaard werd waargenomen, niet voortzetten en integendeel ongeveer een jaar daarna een vrij scherpe daling intrad, bleek de lust om gelden in ondernemingen te investeren belangrijk afgenomen. Groote bedragen, aanvankelijk nog liquide gehouden in afwachting van een definitief marktbeeld, gevoegd bij de middelen dergenen, die van beleggingen moeten leven of wier bedrijven op beleggingen zijn gebaseerd, veroorzaakten een zoodanigen beleggingsdrang, dat vrijwel alle 4 pCt. en hooger rentende overheidsleeningen, zoewel onderhandsche als obligaties, werden geconverteerd in 3½ pCt. leeningen. Doch ook een 3½ pCt. basis bleek geen rustpunt te zijn voor het rentedalingsproces. Nog lager rentende leeningen deden haar intrede. Men denke slechts aan de conversie van de totale Staatsschuld in een gestaffelde 3 pCt. leening. Algemeen won de meening veld, dat, gezien de groote geldruimte en het uitblijven van de vraag naar nieuw geld, een conversielawine was ingezet, die tot steeds verdergaande rentevermindering aanleiding zou geven.

Als tweede oorzaak van het totstandkomen van het „Overleg in Beleggingszaken” mag worden genoemd het voordien ontbreken van een onderling contact tusschen instellingen, die op velerlei punten gelijkgerichte belangen hadden. Het ontbreken van de noodige samenwerking had tot gevolg, dat de geldgevende instellingen elkander steeds onderboden en door de geldvragende organen regelmatig onderling werden uitgespeeld. Nu bestaat daartegen op zichzelf wellicht geen enkel bezwaar, wanneer het voorhanden zijnde beleggingsmateriaal van zoodanigen omvang is, dat elke belegger gelegenheid heeft de vrijkomende gelden te investeren, doch het behoeft weinig toelichting, dat dit geheel anders is, wanneer

de te beleggen middelen de investeeringsmogelijkheden niet onbelangrijk overtreffen. De vrees om leeningen thuis te krijgen en de onmogelijkheid om deze gelden opnieuw rendabel te maken waren oorzaak, dat de beleggende instellingen maar al te zeer geneigd bleken telkens weer met ongunstiger voorwaarden genoegen te nemen. Het staat dan ook wel vast, dat het rentedalingsproces in dien tijd een geforceerd karakter droeg. Er waren verschillende deskundigen, die een rentedaling tot bijv. 2 pCt. geenszins onmogelijk achtten.

Doel van het kartel.

Onder deze omstandigheden vangt de geschiedenis van het ontstaan van het „Overleg in Beleggingzaken” aan. Op initiatief van Mr. H. K. Versteeg, Voorzitter van de Nederlandsche Vereeniging ter Bevordering van het Levensverzekeringswezen, kwam het tot een onderlinge uitwisseling van gedachten omtrent de te volgen beleggingspolitiek voor een uitgebreide groep van instellingen en bedrijven, die bij deze materie betrokken waren. Het denkbeeld omtrent de organisatie en de wijze, waarop men uit deze impasse zou kunnen geraken, stond toen nog niet vast, doch wel kwam zeer duidelijk aan het licht, dat het hoofddoel zou moeten zijn zich met kracht te verzetten tegen een verdergaande rentedaling. Beter — aldus redeneerde men — een gedeelte van de gelden onbelegd te laten dan zich mede te laten slepen in den conversiestroom. In betrekkelijk korten tijd bleek het mogelijk een accoord geformuleerd te krijgen, waarin voor de verschillende hierboven reeds genoemde soorten van beleggingsobjecten een minimum rentegrens werd vastgelegd.

Verder kwam men overeen elkanders leeningen te eerbiedigen. Wanneer de debiteur derhalve op renteverlaging aandrang en dit onder mededeeling, dat bij niet-inwilliging van het verzoek de leening zou worden terugbetaald, was het aan de andere aangesloten instellingen verboden aan dien debiteur ter bereiking van dit doel gelden te verstreken. Daarnaast waren de aangeslotenen verplicht zich te onthouden van inschrijvingen op emissies, waarvan de voorwaarden beneden die van het accoord kwamen te liggen. Men kan hier dus in zekeren zin van een beleggerskartel spreken. Door het vaststellen van minimum voorwaarden voor de investering van gelden geschiedt toch ongeveer hetzelfde als bij het vaststellen van prijzen voor industriële producten. Hierdoor ontstond een inperking van het al te overvloedige aanbod van kapitaal.

Verskil met een kartel op industrieel gebied.

Er zijn echter eenige punten van verschil met het gebruikelijke industriële kartel, hoewel deze geenszins essentieel zijn te noemen.

In de eerste plaats werd geen rechtstreeksche regeling getroffen, die zou kunnen worden vergeleken met een productiebeperking. De aangeslotenen toch zijn ten volle gerechtigd te trachten de onder hun berusting zijnde geldmiddelen geheel te investeren, mits niet beneden de minimum voorwaarden wordt gegaan, en mits niet wordt medegewerkt aan de conversie van bij toegetreten instellingen loopende leeningen. Dit laatste heeft weliswaar tot gevolg, dat het aanbod wordt ingeperkt doordat tengevolge van een tekort aan beleggingsmateriaal, op de minimum voorwaarden niet alle middelen belegging kunnen vinden, doch voor nieuw geld blijft de onderlinge concurrentie volmaakt in tact. Hierdoor ontstaan ook verschillen in het percentage der onbelegde gelden tusschen de groepen onderling alsook tusschen de verschillende instellingen, behoorende tot eenzelfde groep. Quoteeringen, afhankelijk van basisjaren e.d., komen derhalve niet voor.

Vervolgens is de vaststelling van de minimum voorwaarden aan een zekere grens onderworpen. Het

is nl. niet de doelstelling van het „Overleg” om door een gezamenlijke actie de contra-prestatie van den debiteur zoo hoog mogelijk op te voeren, ook al zou dit economisch mogelijk zijn, doch slechts het stabiliseeren van een rentelimiet, die voor een behoorlijke bedrijfsuitoefening noodzakelijk wordt geacht. Of deze limiet met de vaststelling op b.v. 3½ pCt. bereikt zou zijn, dan wel of deze hooger behoort te liggen, doet hierbij niet ter zake. Indien de rente echter mocht stijgen boven de zoo juist genoemde minimum grens, wordt de vaststelling van de rente overgelaten aan het spel van vraag en aanbod met dien verstande, dat bij een daling beneden een bepaald punt de weerstand automatisch wordt ingeschakeld.

Tenslotte wijkt de juridische vorm van het accoord af van het gebruikelijke industriële kartel. De aangesloten instellingen leggen een verklaring af, waarin zij op zich nemen bij haar beleggingen de voorwaarden van het accoord te zullen handhaven, doch daarmee is men ook aan het einde van de verplichtingen, die van de deelnemers worden gevraagd. Met een opzegtermijn van veertien dagen kan de medewerking worden beëindigd. Straf- en sanctiematregelen ontbreken. Het accent van de uitvoering van het accoord berust derhalve vrijwel geheel op de goede trouw en den ernstigen wil tot samenwerking.

Resultaten van het kartel.

Met groote voldoening mag worden geconstateerd, dat met dezen eenvoudigen opzet uitnemende resultaten zijn verkregen, die ongetwijfeld bij een meer stringenten contractsvorm niet hadden kunnen worden bereikt. Uiteraard konden controlemaatregelen niet worden gemist, doch daarbij is de zelfwerkzaamheid van het accoord op den voorgrond gesteld. De aangeslotenen controleeren elkander door middel van halfmaandelijksche opgaven.

Vooral in het begin deden zich enkele gevallen voor, waarin mededeeling werd gedaan aan het centrale orgaan van het „Overleg”, dat ten aanzien van bepaalde leeningen de voorwaarden van het accoord zouden zijn overtreden. Deze gevallen moesten meer worden toegeschreven aan een onjuiste interpretatie van den tekst van het accoord dan aan een welbewuste ontduiking en het gelukte de commissie, die met de uitvoering van het accoord is belast, vrijwel steeds de overtredende instelling bereid te vinden genoegdoening te verschaffen aan het fonds of de maatschappij, die hierdoor nadeel had ondervonden. Het sterkste wapen blijkt nog steeds te zijn een beroep op de goede trouw en onderlinge samenwerking. Wenscht men zich aan deze samenwerking niet te onderwerpen, dan is men immers met een termijn van veertien dagen weer vrij en het feit, dat uittredingen, op een enkel geval na, niet zijn voorgekomen — integendeel nog steeds instellingen tot de gemeenschappelijke actie toetreden — wijst overduidelijk op de goede sfeer, welke onder de aangeslotenen wordt aangetroffen.

Zooals reeds werd opgemerkt, bevat het accoord bepalingen voor overheidsleeningen, zoewel onderhandse als obligaties, voor pandbrieven en hypotheken. Obligaties ten laste van particuliere ondernemingen zijn later onder het accoord gebracht, terwijl leeningen ten laste van den Nederlandschen Staat buiten de regeling vallen als ook beleggingen in aandelen, buitenlandse obligaties, onroerend goed, enz. De moeilijkheid bij de vaststelling der minimumrente voor de verschillende groepen van beleggingsobjecten vormt de onderlinge waardeering daarvan. Immers, welke kwaliteitsverhouding bestaat er bijv. tusschen een gemeente-obligatie en een pandbrief? Moet aan een hypothecaire overeenkomst de voorkeur worden gegeven boven een industriële obligatie? Doch ook onderling verschillen de beleggingsobjecten, behoorende tot een bepaalde groep. De eene hypotheek is zeker niet gelijk te stellen met de andere. Ook be-

staat er groot verschil van waardeering tusschen pandbrieven onderling, gemeenteleeningen, om van industriele obligaties maar niet te spreken. Het is daaraan ook toe te schrijven, dat de voorwaarden van het accoord regelmatig aan wijzigingen zijn onderworpen. Dit hangt veelal af van de wisselende markt-omstandigheden. Ondanks dit alles is het gelukt een redelijke schaalverdeling op te stellen voor de verschillende beleggingsobjecten. Daarbij geven de hypotheeken de grootste moeilijkheid en het is dan ook niet te ontkennen, dat dit vraagstuk nog steeds niet tot volle tevredenheid is opgelost.

Daarnaast vormde de regeling, om onnoodige verschuivingen in de portefeuilles der instellingen zooveel mogelijk te voorkomen, een voorwerp van bijzondere zorg. Het beginsel werd daarbij vooropgesteld, dat vóór alles een rusttoestand op de beleggingsmarkt zou moeten intreden. Het kwam zelfs voor, dat leeningen, na bij een of twee andere instellingen te zijn ondergebracht, weer belandden bij den oorspronkelijken geldgever. Onnoodig te zeggen, dat dit steeds ging ten koste van de voorwaarden, welke konden worden bedongen. Het valt buiten het bestek van dit artikel in te gaan op de verschillende maatregelen, die werden getroffen en wijzigingen, welke werden aangebracht, om dit doel te bereiken. Hoofdzak is, dat inderdaad die rusttoestand kort na het inwerkingtreden van het accoord werd bereikt.

Men hoort wel eens de meening verkondigen, dat het voornamelijk de internationale toestand is geweest, die het welslagen van het „Overleg” heeft mogelijk gemaakt. Deze meening bevat een kern van waarheid, doch anderzijds is het wel degelijk aan den invloed van het Overleg op de kapitaalmarkt toe te schrijven, dat vóór de acute politieke spanningen in het buitenland en in de perioden van betrekkelijke rust tusschen deze spanningen een verder afglijden van den rentestand kon worden tegengehouden.

Beide factoren hebben samengewerkt om het Nederlandsche volk te behoeden voor een rentedaling, die zeer wezenlijke belangen van ons volksbestaan zou hebben aangetast. Want het „Overleg in Beleggingzaken” is niet een kongsi van een aantal kapitaalcrachtige instellingen, die ten doel heeft overheidsorganen en andere debiteuren zooveel mogelijk rente voor aan te gane leeningen te laten betalen, doch een samenwerking van maatschappelijke instellingen, die geroepen zijn de spaarpenningen te beheeren van een overwegend deel van ons volk. Het is immers slechts een gering deel van onze bevolking, dat niet in het bezit is van een spaarboekje bij de Rijkspostspaarbank of bij een der particuliere spaarbanken, dat niet een levensverzekeringsspolis heeft loopen, dat niet is betrokken bij de uitvoering van de sociale verzekeringswetgeving, in het bijzonder van de Invaliditeits- en Ouderdomswet, dat niet als werker in het overheidsbedrijf of in een der particuliere ondernemingen afhankelijk is van pensioen- of oudedagsuitkeeringen, wanneer de tijd gekomen is den arbeid aan jongeren over te laten; kortom, het werk, dat hier wordt verricht, heeft naast een economischen kant een belangrijke sociale zijde. Meer en meer dringt deze gedachte ook bij de Overheid door en zoo moet het worden verklaard, dat het Overleg een gewaardeerde plaats in onze samenleving is gaan innemen.

Indien de leiding steeds scherp het uitgangspunt en de doelstelling van het Overleg in het oog weet te houden en ook op ander gebied den band versterkt tusschen degenen, die geroepen zijn de reserves voor ouden dag en onvoorziene calamiteiten van vele Nederlanders te beheeren, zal met voldoening kunnen worden teruggezien naar het oogenblik, waarop onder den druk der omstandigheden een intensieve samenwerking ontstond, die voorzag in een reeds lang gevoelde behoefte.

Mr. P. STEINZ.

DE ECONOMISCHE BETEKENIS VAN DE NEDERLANDSCHE SPAARBANKEN.

Een onderzoek naar de economische betekenis van de particuliere spaarbanken in Nederland lijkt op het eerste gezicht weinig interessant. Dit vloeit voort uit het wezen van de spaarbanken zelf, aangezien deze instellingen immers in de eerste plaats een sociaal doel nastreven¹⁾. Dat aan deze groep van instellingen ook economische betekenis moet worden toegekend, moge echter volgen uit het feit, dat zij er in den loop der jaren in geslaagd zijn kapitalen van eenige honderden millioenen guldens te verzamelen, en vooral, dat zij zich zelfstandig²⁾ hebben weten te handhaven, ondanks de meerdere gelegenheid, welke voor de bevolkingsgroepen met lage inkomens thans ook elders bestaat om gelden in bewaring te geven.

Bij het bezien van deze economische betekenis zal die van het sparen in het algemeen buiten beschouwing worden gelaten. Wij achten ons hiertoe om verschillende redenen gerechtigd. Ten eerste zijn de besparingen bij de spaarbanken, zooals uit verschillende aanwijzingen zal worden duidelijk gemaakt, gering in verhouding tot de totale besparingen. Bovendien gaan de verhandelingen over het nut van het sparen in het algemeen vrijwel steeds uit van een productieve aanwending van de besparingen en een mindere consumptie, welke het gevolg van sparen is, waardoor bestaande evenwichten worden verstoord.

De spaarbankgelden hebben echter een speciaal karakter; zij komen voornamelijk van een groep menschen met lage inkomens³⁾, waardoor tegenover het nadeel van de consumptiebeperking het voordeel komt te staan, dat deze klassen door haar sparen over een reserve kunnen beschikken. Daar dit soort gelden bovendien veelal op den duur toch een consumptieve aanwending zal vinden, is het aannemelijk, dat het sparen slechts nivelleerend, doch niet consumptiebeperkend zal werken. Tenslotte vinden de spaarbankgelden voor een zeer groot deel belegging in consumptief crediet (met name in overheidsschuld) en kan uit dien hoofde noch een vergrooing van het productie-apparaat, noch ook een beperking van de consumptie worden verwacht.

Teneinde de economische betekenis van de spaarbanken te belichten, zullen wij moeten trachten den omvang van de bij de spaarbanken binnenkomende besparingen te vergelijken met den omvang van de totale besparingen in Nederland in hetzelfde jaar. Daar dit evenwel, tengevolge van gebrek aan gegevens, niet wel mogelijk is, zal men zich voorloopig met eenige andere vergelijkingen, welke eenigermate een indruk van de bedoelde verhouding geven, moeten behelpen.

¹⁾ Wij hebben hier het oog op de eigenlijke spaarbanken, waarbij bevordering van het sparen doel is, en niet de instellingen, welke, hoewel zij zich ook veelal spaarbanken noemen, het sparen slechts propageeren als middel tot een ander (commercieel) doel.

²⁾ De spaarbank is thans een stichting, vereeniging, een coöperatie of soms zelfs een naamloze vennootschap met een eigen vermogen en met eigen reserves. Soms wordt men wel de garantie van een gemeente, doch in de meerderheid van de gevallen zijn zij geheel op zichzelf aangevezen.

³⁾ Voor deze stelling bestaat geen direct bewijs, zoolang de gegevens omtrent de inkomens van de bij een spaarbank komende inleggers niet worden verzameld en gepubliceerd. Wij meenen evenwel, dat onder meer de volgende overwegingen er voor pleiten:

a. de oorspronkelijke opzet van de spaarbanken bestemde deze instellingen voor de lagere inkomensklassen;
b. de in de Statistiek der Spaar- en Leenbanken gegeven „Indeeling der nieuw toegetreden inleggers naar de beroepsgroepen” (tabel V) doet zien, welk een belangrijke rol de „werklieden en bedienden” en de groep „huiselijke diensten” spelen;

c. de aan het slot van dit artikel gegeven vergelijking tusschen de besparingen bij de spaarbanken en de gezinsbesparingen volgens een aantal budgetonderzoekingen geeft mede een aanwijzing in deze richting.

In een volgend artikel zal aandacht worden geschonken aan eenige functies, welke de spaarbanken uitoefenen. Deze functies hebben ten doel het sparen te bevorderen, doch hebben, voor zoover zij meer zijn dan het eenvoudig rentegevend bewaren van de spaarpenningen, tevens een ruimere economische beteekenis en geven daardoor een groote categorie van spaarbanken bestaansrecht.

Heterogeen karakter der spaarbankgelden.

Als men de besparingen bij de spaarbanken wil vergelijken met de nationale besparingen, stuit men in de eerste plaats op de moeilijkheid, dat het bij de spaarbanken gebrachte gedeelte van alle besparingen van een zeer heterogeen karakter is. Wij kunnen verschillende soorten van inlagen onderscheiden.

Ten eerste de eigenlijke spaargelden, de gelden van die spaarders, waarvoor de particuliere spaarbanken oorspronkelijk zijn bedoeld en nog steeds in de eerste plaats werken. Het zijn de kleine, regelmatig binnenkomende bedragen, welke tot het ontstaan van vrij aanzienlijke sommen aanleiding hebben kunnen geven.

Naast zuivere spaargelden treffen wij evenwel gelden van een ander karakter aan. Zoo de gelden van pupillen, dus eigenlijk beleggingen, welke den weg naar de spaarbanken zochten vanwege de daar bestaande zekerheid.

Hiernaast komen verschillende soorten deposito's voor, de kasmiddelen, en de kapitaaldeposito's, de van elders vrijkomende gelden, die tijdelijk een onderdak bij de spaarbanken probeeren te vinden. De doelstelling van de spaarbanken verzet zich in den regel tegen het aannemen van deze niet zuivere spaargelden. Immers, hier komen veelal klassen van inleggers met de spaarbank in aanraking, die haar middelen bij een bank of giro-instelling zouden kunnen brengen, doch de spaarbank verkiezen, dank zij de door deze instellingen gegeven hoogere rente voor onmiddellijk opvraagbare gelden. Deze gelden brengen voor de spaarbank de moeilijkheid om voor een loonende belegging te zorgen, daar zij over het algemeen eerder en met grootere bedragen door de inleggers zullen worden teruggehaald dan bij de eigenlijke besparingen het geval is.

Wat de kasmiddelen betreft, zien wij evenwel, dat de spaarbanken deze gelden juist aanmoedigen. De diensten, welke zij meer en meer aan haar inleggers bewijzen, zooals het incasseeren van pensioenen, het betalen van belastingen, enz., veroorzaken het aanwezig zijn van kasmiddelen bij de spaarbanken. Deze kunnen dit optreden verdedigen door te wijzen op het belang van den spaarder, hetwelk hiermede gediend wordt en de waarschijnlijkheid, dat door het contact met de spaarbank eerder tot sparen zal worden overgegaan, dan wanneer men niet van deze diensten profiteerde en de gelden thuis bewaarde, met alle risi-

co's, welke daaraan voor het sparen verbonden zijn ⁴⁾.

De „kapitaaldeposito's", een veel voorkomend verschijnsel in tijden van lagen rentestand, worden zooveel mogelijk geweerd ⁵⁾. Het zal in bepaalde gevallen echter voorkomen, dat een spaarbank deze gelden wel aanneemt, omdat zij ook door het bewaren van kapitalen haar cliënten een dienst kan bewijzen, hetgeen zeker tot haar taak behoort.

Schattingen, welke beoogen vast te stellen, welk percentage van het saldo-tegoed als niet bespaard moet worden beschouwd, zijn ons niet bekend. Het percentage zal trouwens aan wisseling onderhevig zijn en in den tegenwoordigen tijd, nu ondanks de pogingen van de bestuurders nog zooveel niet bespaarde gelden naar de spaarbanken vloeien, zeker grooter zijn dan in tijden van hoogen rentestand, wanneer de door de spaarbanken gegeven rente in den regel niet evenredig met den algemeenen rentestand stijgt ⁶⁾. Bij informatie wist men ons van enkele spaarbanken voor de jaren 1936/37, den tijd, waarover ons onderzoek zich zal uitstrekken, een percentage van circa 25 van het saldo-tegoed als niet bespaard te noemen.

De totale besparingen niet meetbaar.

Een tweede factor, welke een vergelijking van de spaarbanktegoeden met de totale Nederlandsche besparingen bemoeilijkt, is de onmogelijkheid voorloopig een zuiver beeld van de laatste te geven. Een poging, hiertoe door ons gedaan ⁷⁾, kon tengevolge van gebrek aan voldoende statistische gegevens en het daardoor bestaande groote gevaar, dat men dubbelstellingen zou krijgen, niet tot definitieve uitkomsten leiden; een totaalcijfer, door Mr. Van Leeuwen ⁸⁾ gepubliceerd, is gebaseerd op een percentage van 10 van het nationale inkomen en derhalve slechts zeer globaal.

Wel is het mogelijk een aantal vergelijkingen te maken, welke een indruk kunnen geven van de beteekenis van de spaarbankbeleggingen ten opzichte van het totaal dezer beleggingen. Wij kunnen namelijk de in het bezit van de spaarbanken zijnde pandbrieven vergelijken met het totaal aan uitstaande

⁴⁾ Naast, brand, diefstal en verloren gaan, moet hier vooral aan den drang tot uitgeven worden gedacht.

⁵⁾ Bijv. door boven een bepaalde grens geen of een geringere rentevergoeding te geven; door groote bedragen te weigeren; door een bepaalden termijn voor opvragen voor te schrijven, waardoor oogenblikkelijke terugtrekking wordt voorkomen, enz.

⁶⁾ Vergelijk de Statistiek der Spaar- en Leenbanken over het jaar 1937—1938, pag. 3.

⁷⁾ Methoden tot vaststelling van den omvang der besparingen, met een toepassing betreffende Nederland. Publicatie No. 25 van het Nederlandsch Economisch Instituut.

⁸⁾ Mr. H. F. van Leeuwen, Praeadvies voor de Vereeniging voor de Staatshuishoudkunde en de Statistiek, 1938.

Beleggingen van spaarbanken.

	Per 31 December 1935			Per 31 December 1936			Per 31 December 1937		
	Totaal uitstaande ¹⁾ × 1000 gld.	Spaarbankbezit ²⁾ × 1000 gld.	% Spaarbanken van het totaal	Totaal uitstaande ¹⁾ × 1000 gld.	Spaarbankbezit ²⁾ × 1000 gld.	% Spaarbanken van het totaal	Totaal uitstaande ¹⁾ × 1000 gld.	Spaarbankbezit ²⁾ × 1000 gld.	% Spaarbanken van het totaal
Staatsschuld ten laste van Nederland	2.705.648 ⁵⁾	53.944	ca. 2	2.870.133 ⁵⁾	64.580	ca. 2.2	3.253.463 ⁵⁾	83.753	ca. 2.5
Oblig. en onderh. leeningen van publ. recht. lichamen in Nederland ³⁾	2.223.279 ⁶⁾	160.106	„ 7.2	2.229.332 ⁶⁾	167.342	„ 7.5	2.300.000 ⁷⁾	210.312	„ 9
Binnenl. oblig. en pandbr. ⁴⁾	925.192	68.351	„ 7.3	897.345	73.544	„ 8.2	844.302	66.029	„ 8
Hypotheken	6.358.447	176.593	„ 2.8	6.296.550	172.072	„ 2.7	6.141.094	176.168	„ 2.7
Totaal	12.212.566	458.994	ca. 3.76	12.293.360	477.538	ca. 3.9	12.538.859	536.262	ca. 4.28

¹⁾ Ontleend aan statistieken van het Centraal Bureau voor de Statistiek en, wat de pandbrieven betreft, aan het Jaarboekje van de Vereeniging van Directeuren van Hypotheekbanken (gegevens per 31 December of op het einde van het voor 1 Mei daarop volgend laatst afgesloten boekjaar). ²⁾ Ontleend aan de Statistiek der Spaar- en Leenbanken van het Centraal Bureau voor de Statistiek. ³⁾ Meerendeels provinciën, gemeenten en waterschappen. ⁴⁾ Dit zijn evenwel bij de spaarbanken voor het grootste deel pandbrieven, zoodat deze posten alleen met het totaal aantal uitstaande pandbrieven van Nederlandsche hypotheekbanken zijn vergelijken. De verhouding, wat betreft de pandbrieven, zal derhalve voor de spaarbanken geflatteerd zijn voor zoover binnenlandsche obligaties voorkomen. ⁵⁾ Geconsolideerde schuld. ⁶⁾ Alleen provinciën en gemeenten (zonder Rijksvoorschotten). Nominaal bedrag. ⁷⁾ Aangenomen in overeenstemming met het voor eind 1936 gevonden bedrag.

pandbrieven, de door spaarbanken gegeven hypothe-caire leeningen met het totaal der ingeschreven hypotheken, enz., waarbij wij ons tot de belangrijkste categorieën van beleggingen van de spaarbanken zullen beperken (zie tabel).

Hierbij moet er evenwel op worden gewezen, dat spaarbanken slechts voor eenige soorten van beleggingen belangstelling hebben⁹⁾ en de nationale besparingen zich ook voordoen in den vorm van beleggingen, welke bij de spaarbanken niet, of slechts bij uitzondering, voorkomen, zoodat de hier gegeven vergelijking niet in de plaats kan treden van die tusschen de totale besparingen en de spaarbankbesparingen, doch een voor deze instellingen geflatteerd beeld zal geven. Zij toont echter des te duidelijker aan, dat de rol, welke de spaarbanken ten aanzien van de totale besparingen spelen, bescheiden is. Haar aandeel varieert voor de verschillende categorieën tusschen 2 en 9 pCt. en heeft, voor de 4 groepen van beleggingen samen, in de laatste jaren circa 4 pCt. bedragen, welke percentages, als men rekening houdt met bovengenoemde 25 pCt. als zijnde niet bespaard, nog geringer zouden zijn.

Een andere poging tot vaststelling van het relatief belang van spaarbankbesparingen.

Een andere poging om een inzicht in de verhouding tusschen nationale besparingen en spaarbankbesparingen te krijgen gaat, wat de eerste betreft, uit van een analyse van een aantal uitgavenbudgetten, welke door het Centraal Bureau voor de Statistiek werd opgesteld en waaruit globaal een percentage kan worden berekend, hetwelk dooreengenomen van de onderzochte inkomens werd bespaard. In het onderzoek naar „Huishoudrekeningen van 598 gezinnen uit verschillende deelen van Nederland over de perioden 29 Juni 1935 tot en met 26 Juni 1936 en 28 September 1935 tot en met 25 September 1936”, wordt de intering van kapitaal gegeven naast de besparingen¹⁰⁾. Afzonderlijk wordt rekening gehouden met het verschil in voorraden bij het begin en het einde van het onderzoek en met het opnemen van crediet, resp. het delgen van schuld, zoodat deze gegevens buiten beschouwing blijven. De gevonden besparingen krijgen daardoor het karakter van netto-geldbesparingen van de individuele gezinnen. Het is niet mogelijk hieruit geheel juiste conclusies ten opzichte van de nationale besparingen te trekken¹¹⁾, maar wel doet deze analyse ons bij benadering een inzicht krijgen in de beteekenis, welke de spaarbanken hebben bij het vergaren van deze netto-geldbesparingen der individuele gezinnen en verkrijgen wij zoo een tweede aanwijzing omtrent de rol, welke de spaarbanken ten aanzien van de nationale besparingen spelen.

Uit het onderzoek blijkt, dat van de 167 onderzochte inkomens onder *f* 1400 er 78 zijn, die 3.23 pCt. van het gemiddelde inkomen van deze groep (*f* 1096.20) interen en 72, die 1.63 pCt. sparen. Door deze percentages op de absolute cijfers te herleiden en de 14 inkomens onder de *f* 800 buiten beschouwing te laten vinden wij, dat 153 gezinnen met een inkomen van *f* 800 tot *f* 1400 gemiddeld 0.94 pCt. interen. Even-

⁹⁾ Hoewel aanvankelijk meer voorkomend, behooren beleggingen als credieten aan spaarders en het exploiteeren van goedkoope woningen of instellingen met een sociaal doel thans tot de uitzonderingen.

¹⁰⁾ Groepsgewijs in Deel II, pag. 68 en 69 en per onderzocht gezin in Deel I, pag. 38 en 39.

¹¹⁾ Naast de bezwaren, welke in het algemeen naar voren kunnen worden gebracht (verg. onze genoemde studie, pag. 35 en 41/42), kan hier gelden, dat de schuldpositie van de onderzochte gezinnen afzonderlijk werd beschouwd, zoodat het mogelijk is, dat een gezin met een inkomen van ca. *f* 214, *f* 141 bespaart, doch daarnaast *f* 3000 opnam. Voor de nationale besparingen verkrijgt men hier natuurlijk een ander beeld. Ook niet-individuele besparingen zijn buiten beschouwing gebleven, waardoor de nationale besparingen waarschijnlijk grooter zullen zijn dan de hier gevonden bedragen en de gevonden percentages voor de spaarbanken een hoogste grens zullen aangeven.

zoo hebben wij een percentage voor de gezamenlijke groepen 1400—1800, 1800—2300 en 2300—3000 berekend. Voor de 271 gezinnen vinden wij hier 0.78 pCt. als bespaard. Uit de gegevens van de groepen 3000—4000 en 4000—6000 is een percentage voor de groep van 3000—5000 gevonden van 3.92 pCt., waarbij de 10 gezinnen met een inkomen van meer dan *f* 5000 uit de gezamenlijke gegevens van de groep *f* 4000—*f* 6000 werden afgezonderd. De overige inkomens hebben wij daarna gecombineerd. Voor deze groep *f* 5000 en hooger vonden wij besparingen ten bedrage van 7.24 pCt.

Door het vormen van deze groepen, welke met opzet zoo gekozen zijn, dat zij overeenstemmen met de inkomensklassen van de inkomstenbelastingen (bedrag der zuivere inkomens voor kinderaftrek) was het mogelijk eenigermate een schatting te maken van de besparingen van deze inkomensklassen. Voor de belastingjaren 1935/36 en 1936/37 werden, uitgaande van deze percentages, de volgende cijfers gevonden:

	Inkomens		% besparingen	bedragen der besparingen	
	1935/36 (In duiz. gld.)	1936/37 (In duiz. gld.)		1935/36 (In duiz. gld.)	1936/37 (In duiz. gld.)
800-1400	660.000	643.000	-0,44	-2.900	-2.800
1400-2000	615.000	571.000	0,78	8.400	7.800
2000-3000	464.000	430.000			
3000-5000	387.000	364.000	3,92	15.200	13.300
5000-hooger	700.000	657.000	7,24	50.700	47.600

Als men nu deze besparingen vergelijkt met de bij de Nederlandsche spaarbanken volgens den stand van het saldo-tegoed binnengekomen bedragen (in de jaren 1934, 1935 en 1936 resp. *f* 19 miljoen, nihil en circa *f* 11 miljoen) en daarbij rekening houdt met het percentage van 25, hetwelk van de ingelegde gelden als niet bespaard zou moeten worden beschouwd, dan blijkt ook hier, dat het aandeel van de spaarbanken in de nationale besparingen betrekkelijk gering moet zijn. Beschouwt men hierna de percentages van de inkomensklassen van *f* 800—*f* 5000, dan blijken deze verhoudingen uiteraard veel gunstiger voor de spaarbanken. Hoewel deze geheele schatting slechts zeer globaal kon zijn, meenen wij niettemin in deze uitkomsten bevestigd te zien, dat de spaarbanken voornamelijk voor de bevolkingsgroepen met lagere inkomens beteekenis hebben en dat deze beteekenis de rol ten opzichte van de totale nationale besparingen aanzienlijk zal overtreffen.

Welke diensten de spaarbanken aan haar cliënten bewijzen naast het eenvoudig rentegevend bewaren van gespaarde gelden en welke beteekenis hieraan voor het sparen door middel van deze instellingen moet worden toegekend zal in een volgend artikel nader worden onderzocht. Dr. L. R. W. SOUTENDIJK.

DE VOORGESTELDE HUURBELASTING EN DE VASTE LASTEN.

Van de belastingontwerpen, welke deel uitmaken van de aangekondigde „Nationale Inkomsten- en Winstbelasting” heeft de huurbelasting van de zijde der daarbij betrokkenen het meeste verzet ontmoet. Voor een groot deel is dit begrijpelijk in verband met de moeilijkheden, welke de huiseigendom de laatste jaren heeft ondervonden door de daling van de huren, waar geen voldoende verlaging van de op de exploitatie drukkende lasten tegenover stond.

De Nationale Inkomsten- en Winstbelasting berust, zoals bekend is, op een stelsel van heffing bij de bron, d.w.z. dat de verschuldigde belasting wordt voldaan op het moment, waarop het inkomen wordt ontvangen. Het inkomen wordt onderscheiden in vier deelen, namelijk loon, rente, winst en huur en met 2 pCt. belast.

Bij de huur nu doet zich het bezwaar voor, dat deze — in sterkere mate dan de andere drie categorieën — een bruto-inkomen is, waarvan het grootste deel weer in den vorm van rente, belastingen, erfpachtscanon, onderhoudskosten, enz. uit de beurs van den huis-

eigenaar naar andere openbare of particuliere beurzen verhuist.

Als netto-opbrengst kan hierbij slechts worden beschouwd de aflossing op de hypotheek en een eventuele winst op de exploitatie, welke intusschen lang niet altijd aanwezig is. Tezamen vormen deze posten slechts een bescheiden percentage van de bruto-opbrengst.

Juist omdat posten als hypotheekrente, erfpachtscanon en zoogenaamde vaste lasten in de exploitatie zulk een belangrijke rol spelen, kan het van belang zijn na de uitvoerige beschouwingen, welke in het nummer van 24 Mei aan de wetsontwerpen zijn gewijd, nog iets nader in te gaan op de wijze, waarop getracht is, eventuele onbillijkheden te ontgaan.

Het systeem van de heffing.

De huurbelasting, die wordt betaald bij het ontvangen van de huur door den verhuurder moet worden voldaan van de bruto-huur. Het algemeene heffingspercentage van 2 pCt. is daarom ten aanzien van die bruto-huur verlaagd tot 1.6 pCt., omdat aangenomen wordt, dat in de huur een bedrag van 20 pCt. voor onkosten is begrepen, welk bedrag de Regeering buiten de heffing wenscht te brengen.

Naast deze zuivere onkosten is bijna altijd een belangrijk deel van de huur bestemd voor de betaling van hypotheekrente. Het zou onbillijk zijn, den huseigenaar hierover belasting te doen betalen, omdat de hypotheekhouder reeds bij het voldoen van de hypotheekrente zijn 2 pCt. rentebelasting betaalt.

Het wetsontwerp bepaalt daarom, dat de huseigenaar bij de betaling van de rente daarvan de 2 pCt. rentebelasting afhoudt, en dat bedrag — als correctie op de te betalen huurbelasting — voor zich mag behouden.

Betaalt hij dan aanstonds huurbelasting over de volle huur, dan is op deze wijze het rentebedrag buiten de werking van de huurbelasting gebracht. Voor den erfpachtscanon geldt een dergelijk voorschrift.

* * *

De vraag is nu of — zoals het wetsontwerp blijkens het voorafgaande aanneemt — een aftrek van 20 pCt. van de bruto-huur voldoende is om al de genoemde kosten buiten de werking van de huurbelasting te brengen.

Het bedrag der lasten.

Omtrent de grootte van het bedrag der op de exploitatie drukkende lasten bestaan weinig concrete gegevens. Te veel nog baseert men zich op incidenteele gevallen.

„De Telegraaf”, die in het Avondblad van 23 Mei 1939 een artikel aan het wetsontwerp wijdde, heeft als bewijsmateriaal genomen de volledig verhuurde Amsterdamse huizen op eigen grond, die op 15 Mei 1939 in Frascati werden geveild. Voor elk dezer perceelen is nagegaan, hoeveel aan de verschillende posten moet worden betaald en welk percentage deze uitmaken van de bruto-huur.

De grondbelasting, de straatbelasting, de brandverzekeringsbelasting en de kosten van waterverbruik bedragen voor deze perceelen tezamen gemiddeld 16 pCt. van de bruto-huur. Het minimum bedraagt 13.22 pCt., het maximum circa 20 pCt. met een enkel uitzonderingsgeval van meer dan 27 pCt.

Het grootste aantal der onderzochte woonhuizen heeft een huur van omtrent f 1200 per jaar. Dit geldt voor 12 van de 17 onderzochte gevallen. Voor deze gevallen bedragen de gezamenlijke lasten 14½ pCt. van de bruto-huur. Voor huizen van een veelvuldig gangbaar type, die regelmatig worden verhuurd, komt dit percentage ons meer waarschijnlijk voor dan de 16 pCt. van het artikel in „De Telegraaf”. Men bedenke toch, dat laatstgenoemd cijfer

een toevallig gemiddelde is van een aantal op een willekeurigen avond gelijktijdig geveilde perceelen. Een dergelijk gemiddelde kan door één abnormaal geval — en zulk een geval doet zich voor met No. 2 van de reeks, waar de vaste lasten niet minder dan 27.66 pCt. bedragen — tot op het onbruikbare worden vervormd.

Men vindt voor de stelling, dat het percentage voor de gezamenlijke vaste lasten in de buurt van 14 pCt. moet liggen, bevestiging in de resultaten van een door den Hoofdinspecteur voor de Volkshuisvesting in de jaren 1936 en 1937 ingesteld onderzoek naar de vaste lasten en huren der woningwetwoningen. De bij dit onderzoek verkregen gegevens zijn gepubliceerd in het jaarverslag over 1938.

Op 1 Januari 1938 telde Nederland 584 gemeenten, waarin krachtens de Woningwet gebouwde woningen aanwezig waren. Van deze 584 zijn er 433 met in totaal 125.000 woningen in het onderzoek betrokken.

Ter verkrijging van een systematisch overzicht werden de gemeenten in 3 groepen verdeeld, namelijk: 30 gemeenten met meer dan 30.000 inwoners en een dichtheid van meer dan 15 inwoners per ha, 108 gemeenten met 5000 tot 30.000 inwoners en een dichtheid van 2 tot 15 inwoners per ha. en 295 gemeenten met minder dan 5000 inwoners en een dichtheid van minder dan 2 inwoners per ha.

Gaat men evenals in het bovenvermelde geval uit van de bruto-huren, waarin de kosten der waterleiding zijn begrepen, dan blijken de vaste lasten met de kosten der waterleiding in de drie groepen onderscheidenlijk 16 pCt., 15 pCt. en 16 pCt. te bedragen.

Hierbij moet intusschen worden opgemerkt, dat deze cijfers een niet geheel zuiver beeld geven. De huren toch der bestaande woningwetwoningen zijn laag, in ieder geval lager dan de „gematigde markt-huur”, welke blijkens den opzet behoorde te worden nagestreefd. Dit verschijnsel vindt zijn oorzaak in de huurverlaging, welke in 1934 als onderdeel van de aanpassingspolitiek is doorgevoerd en waarbij geen rekening is gehouden met de vraag, of het plaatselijk huurpeil deze verlaging wettigde. De toenmalige Regeering verlaagde de rente der uitstaande voorschotten tot 4 pCt. en eischte, dat het daarmee verworven voordeel geheel voor huurverlaging zou worden aangewend. Zoo zijn huren tot stand gekomen, die voor de gemeenten van de eerste van bovengenoemde groepen gemiddeld f 4.20 per week bedragen, voor groep II f 3.55 en voor groep III f 2.75. Deze huren, die voor zoover waterleiding aanwezig is, met een kleine 30 cent per week voor waterverbruik moeten worden verhoogd, zijn lager dan de huren van overeenkomstige particuliere woningen en in tal van gevallen ook lager dan de huren, waarvoor nieuwe woningwetwoningen thans kunnen worden geleverd. Dat deze huren laag zijn, blijkt ten overvloede uit het feit, dat in verreweg de meeste gemeenten, ook daar waar een woningoverschot aanwezig is, slechts zeer weinig woningwetwoningen leegstaan.

Voor deze woningen met gedrukte huren nu bedragen de vaste lasten gemiddeld 15 à 16 pCt. van de bruto-huur. Wij meenen hieruit te mogen afleiden, dat voor particuliere woningen met normale huren, waarvoor uiteraard dezelfde vaste lasten gelden, deze niet meer dan ongeveer 14 pCt. van de bruto-huur zullen bedragen.

De onderhoudskosten.

Behalve de verschillende belastingen en de kosten van het waterverbruik drukken op de exploitatie van een woning ook nog de kosten van het onderhoud.

Van de in het onderzoek van „De Telegraaf” betrokken perceelen te Amsterdam waren de onderhoudskosten niet bekend. De schrijver maakt daarom gebruik van de resultaten van een van 1933 tot en met 1936 in Rotterdam ingesteld onderzoek, dat een gemiddeld onderhoudscijfer van 13.43 pCt. van de

bruto-huur oplevert. Dit cijfer is intusschen te hoog, omdat de onderzochte perceelen niet alle geheel verhuurd waren. Voor geheel verhuurde perceelen stelt de schrijver het bedrag voor onderhoud voor de genoemde jaren op 12.20 pCt.

Sedert de depreciatie van den Gulden zijn de huren nog eenigszins gedaald en de onderhoudskosten gestegen. „De Telegraaf” stelt daarom de onderhoudskosten thans op ongeveer 15 pCt. van de bruto-huur.

Het bovenvermelde onderzoek naar de vaste lasten van de woningwetwoningen, (opgenomen in het jongste jaarverslag van den Hoofdinspecteur voor de Volkshuisvesting) komt eveneens op 15 pCt.

Ook ten aanzien van dit cijfer geldt hetgeen boven werd opgemerkt, n.l. dat de huren aan den lagen kant zijn. In verband hiermede zou het percentage iets lager moeten worden gesteld. Hier staat echter tegenover, dat bij particuliere woningen in verband met het veelvuldig leegstaan meer wisseling van huurders voorkomt, hetgeen de onderhoudskosten zeer ongunstig beïnvloedt. Om deze reden zouden wij de onderhoudskosten van gangbare particuliere woningen niet beneden 14 pCt. van de bruto-huur durven stellen.

De gevolgen voor de huizenexploitanten.

Uit het voorafgaande blijkt, dat de gezamenlijke lasten en onderhoudskosten van de groote massa der bestaande woningen op circa 28 pCt. van de bruto-huur moeten worden gesteld. Vast staat dus, dat deze kosten belangrijk uitgaan boven de 20 pCt., welke het wetsontwerp van belasting beoogt vrij te stellen.

Voor een particulier, die slechts een enkel huis zijn eigendom kan noemen, is de toestand intusschen niet zoo ongunstig als uit deze cijfers zou zijn af te leiden. In vele gevallen toch loopen de onderhoudskosten voor verschillende jaren aanmerkelijk uiteen.

Bedragen voor een bepaalde woning de belastingen en de kosten van waterverbruik 14 pCt. van de huur en de kosten van onderhoud gemiddeld ook 14 pCt., dan kan het gebeuren — in verband met het feit, dat de onderhoudskosten van een huis voor verschillende jaren zeer kunnen uiteenloopen — dat de gezamenlijke kosten bijv. de eerste twee jaren telkens 22 pCt. en het derde jaar 40 pCt. zijn. In totaal bedragen zij dan driemaal 28 pCt. of 84 pCt.

Het eerste en tweede jaar betaalt de eigenaar dan slechts een gering bedrag te veel; het derde jaar kan hij gebruik maken van de bepaling, dat ontheffing van een deel der belasting kan worden gevraagd, indien in eenig jaar aan lasten en onderhoud meer dan 30 pCt. van de huur is betaald.

Deze uitzonderingsbepaling heeft intusschen alleen praktische betekenis voor particulieren, die slechts een enkel huis verhuren. Voor huizenexploitanten vindt zij geen toepassing, omdat teruggave alleen geschiedt, indien al het onroerend goed van een eigenaar tezamen in eenig kalenderjaar meer dan 30 pCt. onkosten heeft opgeleverd. Bij een exploitatie van een aantal huizen zullen in den regel de jaren van hoge onderhoudskosten niet samenvallen, zoodat de kans groot is, dat de gezamenlijke kosten steeds beneden 30 pCt. zullen blijven.

Deze groep van eigenaren kan echter vermoedelijk van een andere gunstige bepaling profiteren, namelijk die, welke toestaat, dat, wanneer verrekening van onkosten over een bepaald jaar niet mogelijk is, deze kunnen worden beschouwd als onkosten over het volgende jaar en zoo noodig over het daarop volgende jaar. Deze bepaling zal wel aldus worden aangegrepen, dat men een deel van de onderhoudskosten laat opschuiven om gedurende twee jaren de totale kosten zoo dicht mogelijk bij de 20 pCt. te houden en het derde jaar de 30 pCt. behoorlijk te overschrijden.

Conclusie.

Uit het voorafgaande blijkt, dat het gemiddelde totaal van vaste lasten en onderhoudskosten van particuliere woningen op ongeveer 28 pCt. van de bruto-huur is te stellen.

Bij de exploitatie van één enkel huis kunnen de totale kosten nu eens de 20 pCt. naderen, dan weer de 30 pCt. te boven gaan.

Bij de exploitatie van een aantal huizen van eenige betekenis zullen de schommelingen zich grotendeels nivelleeren, zoodat de totale kosten vrij regelmatig op een gemiddelde van ongeveer 28 pCt. zullen neerkomen. Hier kan men echter door het opschuiven van kosten toch eens in elke twee jaar boven 30 pCt. komen.

Aldus bezien, zou met de voorgestelde regeling een vrij bevredigende toestand worden bereikt. Toch meenen wij, dat de grens van 20 pCt. te laag is getrokken.

„Gaan de werkelijke onkosten het gemiddelde cijfer van 20 pCt., waarop bij het vaststellen van het tarief is gerekend, te boven” — aldus de Memorie van Toelichting — „dan bestaat voor teruggaaf geen aanleiding, omdat bij geringere onkosten dan 20 pCt. ook geen bijvordering van belasting plaats vindt. Bovendien moeten zeer geringe teruggaven, met het oog op den daaraan verbonden ambtelijken arbeid, zooveel mogelijk worden voorkomen.”

Dit standpunt kan worden gebillijkt, wanneer tegenover de kans, dat de kosten meer dan 20 pCt. bedragen, ook een redelijke kans staat, dat zij in bepaalde gevallen beneden 20 pCt. zullen blijven. Dit nu zal practisch niet voorkomen. Exploitaties, waarbij het totaal van vaste lasten en onderhoudskosten minder dan 20 pCt. bedraagt, zijn vrijwel onmogelijk.

De eenvoudigste regeling zou wel deze zijn, dat de grens werd gelegd bij het gemiddelde van de werkelijke kosten, dus ongeveer bij 28 pCt. Het beginsel van de Memorie van Toelichting kon dan worden gehandhaafd en iedere verdere teruggaaf of compensatie zou overbodig zijn.

Wenscht men het beginsel van teruggaaf boven 30 pCt. te handhaven, dan moet de grens lager dan 28 pCt. worden gelegd. Slechts enkele procenten boven de 20 pCt. moeten dan voldoende worden geacht.

De exploitant, wiens kosten zich tusschen 20 en 30 pCt. bewegen — en dit zal wel regel zijn — heeft dan evenveel goede kansen als kwade; wat hij het eene jaar te veel betaalt, betaalt hij het andere jaar te weinig. Beneden 20 pCt. komen zijn kosten nooit; boven 30 pCt. kan hij terugbetaling vragen.

Het is een eisch van billijkheid, dat het percentage zoo juist mogelijk en op grond van zoo goed mogelijke gegevens wordt bepaald. De vaste lasten toch vormen uitgaven, die de huizenexploitant niet van zich kan afwentelen of op een lager peil brengen. Het valt buiten zijn macht, daarin verandering te brengen. Het is juist de voortdurende grief van de huizenexploitanten, dat de Overheid, die deze lasten oplegt — in de meeste gevallen de gemeente — tot nu toe, ondanks de daling van huren en inkomsten sedert 1931, volstrekt doof bleef voor ieder verzoek om verlaging. De kleine verlaging van de straatbelasting te 's-Gravenhage vormt de eenige gunstige uitzondering. De financiële toestand van de meeste gemeenten maakt verlaging trouwens hoogst bezwaarlijk.

Aangezien de vaste lasten dus voorloopig onveranderlijk schijnen, mag van de Overheid worden verwacht, dat zij bij het opleggen van nieuwe lasten met de eischen der rechtvaardigheid rekening houdt. Blijkens de toelichting op de belastingontwerpen ligt dit ook inderdaad in de bedoeling.

Door het leggen van de grens bij 20 pCt. is deze bedoeling echter niet geheel bereikt. Een bescheiden verhooging van deze grens schijnt noodzakelijk.

Het zal niet noodig zijn, te zeggen, dat tegen overdrijving moet worden gewaakt. Belanghebbenden zijn geneigd, de bezwaren te vergrooten en een grens aan te bevelen, die in de practijk te hoog zal blijken.

De juiste grens zal door een uitgebreid onderzoek moeten worden bepaald. Wij hopen door deze enkele opmerkingen, die geenszins aanspraak op volledigheid maken, iets tot dit onderzoek te hebben bijgedragen.

Dr. Ir. H. G. VAN BEUSEKOM.

ROTTERDAM IN HET EERSTE KWARTAAL VAN 1939.

De statistiek over den toestand van handel, nijverheid en verkeer van Rotterdam in het eerste kwartaal van 1939 toont een beeld van een zekere stabiliteit met op sommige punten een lichte neiging tot vooruitgang, waarover de voldoening evenwel wordt getemperd bij kwalitatieve analyse der uitkomsten en bij beschouwing van den aard der haar bepalende factoren.

Het aantal der zeeschepen, welke in de havens langs den Nieuwen Waterweg zijn binnengekomen, steeg van 3.966 in het eerste kwartaal van 1938 tot 4.157 in het eerste kwartaal van 1939, een vooruitgang dus met een kleine 5 pCt. Evenwel nam de tonnage der binnengekomen schepen netto met slechts ongeveer ¼ pCt. toe. Opnieuw blijkt dus het aandeel van het kleine schip aan de Rotterdamse scheepvaartbeweging in betekenis toe te nemen. Het aantal uit Groot-Britannië en Ierland te Rotterdam binnengekomen schepen daalde bijvoorbeeld, bij vergelijking van dezelfde tijdvakken, met ongeveer 6 pCt., de tonnage netto met bijna 30 pCt.

In onmiddellijk verband met deze ontwikkeling staat de stijging van het Duits-Duitse of hoefijzervervoer, de doorvoer over de Nederlandse zeehavens van goederen met Duitse herkomsten en bestemmingen, enerzijds aan den Duitsen Rijn, anderzijds aan de Duitse Noord- of Oostzeekust. Het is een verschijnsel, dat reeds jaren de aandacht trekt en dit telkenmale wel opnieuw moet doen, omdat het nog voortdurend in intensiteit toeneemt.

Enkele cijfers mogen ten bewijs worden aangevoerd. Eerst de doorvoer zonder overlading, het Rijnzeeverkeer. Van de Lobith stroomafwaarts passerende schepen waren in het eerste kwartaal van 1938 nog slechts 479 bestemd naar Duitse overzeese havens, tegenover 614 in het eerste kwartaal van 1939. Het draagvermogen steeg van 227.000 tot 318.000 tons van 1.000 kg. In omgekeerde richting bedroegen de overeenkomstige cijfers 421 en 480 voor de schepen, 215.000 en 281.000 voor de tonnage. De omvang van het goederenvervoer in het Rijnzeeverkeer, dat in het eerste kwartaal van 1938 nog slechts 333.000 ton bedroeg, steeg tot 423.000 ton in het eerste kwartaal van 1939. Voor het enkele Duits-Duitse vervoer met Rijnzeeschepen bedroegen de overeenkomstige cijfers 307.000 en 376.000 ton.

De Duits-Duitse doorvoer met overlading vertoont in zeevaartse richting een nog sterkere ontwikkeling. Voor zover uit de statistiek is vast te stellen, heeft dit vervoer zich ontwikkeld van 490.000 ton in het eerste kwartaal van 1938 tot 820.000 ton in het eerste kwartaal van 1939. De grote winst is gelegen in de posten mineralen, natuursteen, salpeter en kunstmest. In omgekeerde richting was er een geringe daling, namelijk van 420.000 tot 350.000 ton, vooral veroorzaakt door wat minder graanvervoer. In beide richtingen tezamen is intussen de toeneming zeer opmerkelijk.

Met één en ander gaat een sterke vermeerdering van de frequentie der Duitse vlag in de haven van Rotterdam gepaard. Gedurende het eerste kwartaal van 1939 kon voor het eerst worden opgemerkt, dat één derde van alle in de haven van Rotterdam binnekomende schepen de Duitse vlag voerde (1.217 op 3.678). Voor de tonnage was, begrijpelijkerwijs, de verhouding iets geringer: 30 pCt.

Deze bevindingen zijn te meer van betekenis met het oog op de ontwikkeling van den toestand in Duitsland. Zij stemmen overeen met de voorlopige conclusie in de betrokken Duitse kringen, dat ook het van een Mittellandkanaal voorzien Duitse Rijk den weg voor „binnenlands” vervoer over zee niet kan ontberen. Het nieuwe kanaal, dat voor de ontwikkeling van Midden-Duitsland van zeer groot belang belooft te worden, zal vermoedelijk een verkeersweg

naast en niet in plaats van het extra-territoriale binnenlandse Duitse vervoer worden. Het is nu natuurlijk nog te vroeg voor een betrouwbare prognose, doch het is niettemin belangwekkend, dat de bevindingen van de Duitse pers met de Rotterdamse gegevens overeenstemmen.

Indien de ontwikkeling inderdaad in deze richting zal voortgaan, dan ligt daarin uiteraard voor Rotterdam een verheugend element. Natuurlijk is het niet moeilijk een schaduwzijde op te sporen: transatlantisch vervoer van en naar Duitsland, met inschakeling van zelfstandigen Nederlandsen tusschenhandel, is vanzelfsprekend aantrekkelijker dan een transiterend Duits-Duits vervoer. Men mag de werkelijkheid echter niet alleen met zijn dromen vergelijken en een vooruitgaand reëel vervoer, ook al brengt dit weinig verdienste, is op zichzelf altijd beter dan algehele achteruitgang.

Wel ligt in den gang van zaken een waarschuwing tegen het gevaar van uitschakeling van Nederland als actief bemiddelaar in de internationale stromen van handel en verkeer. Als er bepaalde verliezen zijn, waaraan men niet kan ontkomen, omdat de algemene ontwikkeling ons meesleept, dan ligt daarin een reden te meer om ernaar te streven van het overblijvende het beste te maken. Met andere woorden moet Nederland een zo ruim mogelijk aandeel aan de overblijvende en de nieuwe vervoeren trachten te behouden.

Het is in het belang van ons gehele land, dat deze bron van verdienste uit het internationale dienstenverkeer voor Nederland behouden blijft. Het is nuttig en nodig dit aan de hand van de Rotterdamse cijfers te constateren nu den laatsten tijd van dezen en genen uit den lande critiek kan worden vernomen op den omvang der bedragen, welke door Duitsland aan Nederland voor diensten over de Duits-Nederlandse clearing worden betaald.

De met Duitse bestemming op de Noordzeehavens gerichte graanaanvoer is alom ingezonken. In omgekeerde richting geldt hetzelfde voor den uitvoer van Duitse steenkool, waartegenover toeneming staat van den uitvoer van Nederlandse en vooral van Belgische kolen over Rotterdam en Antwerpen. De aanvoer van overzeese kolen is aan den Nieuwen Waterweg gestegen (zowel in- als doorvoer), doch gedaald te Antwerpen en (vooral) te Hamburg. De redenen voor deze veranderingen liggen in elk bijzonder geval voor de hand.

Ondanks de drukke scheepvaart heeft deze positie van de kolenmarkt ertoe geleid, dat het bunkerbedrijf aan den Nieuwen Waterweg een vrij ernstige verslapping aanwijst.

Alles bij elkander genomen, is er in de grote Noordzeehavens in het algemeen een kleine inzinking van het goederenverkeer op te merken geweest:

	Goederenbeweging ter zee in het eerste kwartaal van	
	1938	1939
Antwerpen	6.102.000 ton	5.718.000 ton
Hamburg	6.133.000 „	6.067.000 „
Nieuwe Waterweg.....	10.813.000 „	10.716.000 „

Voor alle goederen, met uitzondering van graan, meststoffen, hout, ertsen, minerale oliën en steenkool, is het beeld opwekkender:

	Eerste kwartaal van	
	1938	1939
Antwerpen	2.765.000 ton	2.662.000 ton
Hamburg	3.151.000 „	3.177.000 „
Nieuwe Waterweg..	2.282.000 „	2.599.000 „

Uit deze gegevens blijkt, dat Antwerpen van de drie grote havencomplexen het minst bevredigend heeft gewerkt, doch mede, dat de inzinking in het thans verlopen kwartaal gelukkig niet desastreus is geweest, alsmede dat, wanneer men de grootste masagoederen uitzondert, Antwerpen nog steeds een iets

omvangrijker vervoer ter zee overhoudt dan Rotterdam.

Het is ook merkwaardig op te merken, dat het nationale vervoer in de Scheldehaven altijd een nog heel wat belangrijker rol speelt dan aan den Nieuwen Waterweg:

	Nationaal vervoer in het eerste kwartaal van:			
	1938 (in tons)		1939	
	Invoer	Uitvoer	Invoer	Uitvoer
Antwerpen.....	2.141.000	1.445.000	2.007.000	1.610.000
Nieuwe Waterweg..	1.885.000	857.000	1.782.000	947.000

In den uitvoer beschikt Antwerpen dus nog steeds over een krachtigen nationalen grondslag voor zijn scheepvaartbeweging, welke in Rotterdam, vooral relatief genomen, nog al te zeer ontbreekt.

Het totale goederenvervoer op den Rijn langs Lobith vertoont een daling met ongeveer 5 pCt., welke uitsluitend komt voor rekening van het vervoer stroomafwaarts (kolen!). In omgekeerde richting is er zelfs nog enige stijging (erts!). Voor de Nederlandse Rijnhavens is de achteruitgang van het totale vervoer langs Lobith naar verhouding geringer geweest dan voor de andere benedenstroomse bestemmingen en herkomsten. Binnen Nederland is het vooral de Rijn-Maasdelta, welke een goed figuur slaat. In den loop van het kwartaal viel er zelfs een geleidelijke vooruitgang op te merken door vermindering van de inzinking van de kolenvervoeren stroomafwaarts.

Vermelden wij tenslotte als een teken des tijds de sterke toeneming van het uitgaande passagiersvervoer, dat in het eerste kwartaal van 1939, vergeleken bij het overeenkomstige tijdvak van 1938, met bijna 40 pCt. is gestegen, waartegenover het inkomende passagiersvervoer enigszins is gedaald. Naar Engeland en vooral naar Noord-Amerika is de stijging zéér groot geweest. Ruim 10.000 mensen hebben in het afgelopen kwartaal meer Rotterdam met die bestemming verlaten dan dat daarvandaan in onze haven zijn gedebatteerd. Het officiële landverhuizersverkeer is vooral toegenomen naar de Verenigde Staten, Australië en Canada. Voor bijna 80 pCt. waren het transmigranten.

Mr. W. F. LICHTENAUER.

DE RIJKSMIDDELEN OVER MEI.

Algemeen beeld.

Zoo op het eerste gezicht maakt de middenstaat van de afgelopen maand een vrij ongunstigen indruk. Immers, de niet-directe heffingen brachten tezamen *f* 36.538.500 op tegen *f* 41.403.500 in dezelfde maand van 1938 en vertoonden derhalve een teruggang van *f* 4.865.000. Ook de gemiddelde maandraming werd niet gehaald (nadeelig verschil *f* 271.900). Indien men het overzicht echter wat nauwkeuriger beziet, valt de zaak weer wat mee. In hoofdzaak is de daling n.l. te wijten aan de successierechten, die in Mei 1938 het abnormaal hoge bedrag van *f* 8.444.000 voor 's Rijks schatkist opleverden en ditmaal *f* 4.615.400 minder afwierpen. De geheele vermindering is hiermede bijna verklaard. Ook de omzetbelasting vertoonde een belangrijk lager opbrengstcijfer (decres *f* 1.824.300), hetgeen evenwel allerminst behoeft te verontrusten, daar door de jongste wetswijziging het tijdstip voor de betaling van belasting, die bij aanslag wordt geïnd, naar de eerste maand van het kwartaal is verschoven. Daartegenover staat, dat de invoerrechten een surplus van *f* 2.063.000 verschafften. De overige middelen vertoonden slechts relatief geringe verschillen. Behalve de reeds genoemde invoerrechten wezen ook het statistiekrecht, de zout-, de wijn-, de bier- en de suikeraccijns, de belasting op gouden en zilveren werken en de loodsgelden een hooger opbrengstcijfer aan. Min-

der brachten op de dividend- en tantiëmebelasting, de geslacht-, de gedistilleerd- en de tabaksaccijns, de omzetbelasting, de couponbelasting, de zegelrechten, de registratierechten en de successierechten.

Door de sterke daling van het totale opbrengstcijfer der afgelopen maand werd het overzicht over de reeds verstreken maanden van het jaar ongunstig beïnvloed. De ontvangsten over de eerste vijf maanden bedragen *f* 185.085.400 tegen *f* 177.946.200 over hetzelfde tijdvak van 1938 en bij een evenredige raming van *f* 184.052.100. In vergelijking met het vorige jaar droegen tien middelen tot de verhooging bij met een gezamenlijk bedrag van *f* 14.832.500; de overige zeven middelen liepen tezamen terug met *f* 7.693.300. Voorts overschreden zeven middelen de raming met in totaal *f* 8.716.600; de overige tien middelen bleven gezamenlijk *f* 7.683.300 bij de verwachting ten achter.

Dividend- en tantiëmebelasting.

In tegenstelling met de vorige maand liep de dividend- en tantiëmebelasting thans weer in opbrengst terug (daling *f* 163.000). De in den loop der voorafgaande maanden verkregen voorsprong boven dezelfde periode van het vorige jaar is hierdoor bijna geheel verdwenen (restant *f* 35.800). Eerst in de eerstvolgende maanden, wanneer de belangrijke ontvangsten zullen binnenkomen, zal het mogelijk zijn op den loop van dit middel eenig peil te trekken.

Invoerrechten.

De invoerrechten waren weer buitengewoon hoog. De ontvangst beliep *f* 10.257.300, d.i. *f* 2.063.000 meer dan in Mei 1938. De record-opbrengst van Maart jl. werd hierdoor zelfs overtroffen. Ongetwijfeld doet de met ingang van 1 Maart jl. in werking getreden tariefsverhoging haar werking in deze gevoelen. Uit de stijgende opbrengsten van het statistiekrecht (vooruitgang ditmaal *f* 29.900) blijkt evenwel, dat dit niet de eenige reden kan zijn, doch dat onze geheele buitenlandsche handel in omvang is toegenomen. De abnormale voorraadvorming in binnen- en buitenland werkt blijkbaar nog na. Gedurende de eerste vijf maanden werd aan invoerrechten *f* 8.407.300 en aan statistiekrecht *f* 41.600 meer ontvangen dan in hetzelfde tijdvak van 1938.

Accijnzen.

De accijnzen vertoonden een onderling verschillend beeld. De zoutaccijns nam toe met *f* 1.100 en verschafte ook meer dan de gemiddelde maandraming (overschrijding *f* 11.700). Reeds meermalen werd erop gewezen, dat deze heffing tegenwoordig nogal wisselvallig is. Gerekend over vijf maanden is het loopende jaar nog *f* 247.000 bij het vorige in het nadeel. De geslachtaccijns loopt den laatsten tijd geregeld terug, wegens de vermindering van het rundvee- en vleeschverbruik. Ditmaal beliep het nadeelig verschil *f* 20.300 (over 5 maanden *f* 119.400). De wijnaccijns gaf, vermoedelijk door een of meer belangrijke uitgestelde betalingen, de voor de tweede maand van het kwartaal verrassend hooge opbrengst van *f* 99.100 (*f* 51.900 hooger dan in Mei 1938); het overgrootste deel van den accijns wordt evenwel in de laatste maand van het kwartaal geïnd. De gedistilleerdaccijns daalde met *f* 19.600. Ook op zichzelf beschouwd was de ontvangst ditmaal aan den lagen kant; immers *f* 173.500 beneden de maandraming. Daar de voorafgaande maanden echter gunstig waren, is over de eerste vijf maanden toch nog een toename te constateeren van *f* 399.100. Met den bieraccijns loopt het den laatsten tijd vrij goed. Er kwam ditmaal *f* 20.700 meer binnen dan in Mei 1938, terwijl de maandraming met *f* 59.900 werd overtroffen. Gerekend over vijf maanden bedraagt de vooruitgang *f* 441.100. Ook de suikeraccijns geeft bevre-

digende resultaten te boeken. De stijging beliep f 153.400, al werd de gemiddelde maandraming ook niet gehaald (tekort f 392.900). De eerste vijf maanden hebben intusschen nog een surplus van f 462.900 opgeleverd boven die van het vorige jaar. Tenslotte de tabaksaccijns, die met f 116.300 terugliep, doch f 170.900 boven de maandraming in de schatkist bracht. Hier vertoonen de maanden Januari t/m. Mei een decres van f 133.500. Alles bij elkander genomen geeft de groep der accijnzen tot dusver reden tot tevredenheid. Blijkbaar weet het verbruik zich zeer behoorlijk te handhaven.

Andere indirecte heffingen.

De belasting op gouden en zilveren werken gaf ditmaal f 8.200 méér. Er is blijkbaar opleving in het bedrijf, gezien de ruime baten, die den laatsten tijd ontvangen worden. De omzetbelasting verschaft f 1.824.300 minder, doch, gelijk reeds hierboven werd opgemerkt, dit is een gevolg van de gewijzigde betalingsregeling, waardoor de meeste bedragen thans in de eerste maand van het kwartaal worden ontvangen. Tot dusver werd in 1939 f 4.733.000 meer uit deze heffing verkregen dan in het vorige jaar. De couponbelasting blijft zich in dalende lijn bewegen, ditmaal was de vermindering f 29.300. Het nadeelig verschil, gevolg van de vele conversies, bedraagt over 5 maanden reeds f 175.200.

De zegelrechten bewegen zich den laatsten tijd op een bijzonder laag peil. Ditmaal was de opbrengst f 205.400 lager, waarvan f 109.700 was toe te schrijven aan een trager vloeien van de beursbelasting. Er is weinig bedrijvigheid in zaken, en in het bijzonder is er slapte in den geldhandel. De registratierechten blijven ongeveer op hetzelfde niveau; ditmaal kwam f 205.000 minder binnen dan in Mei 1938, maar de ontvangst van laatstgenoemde maand was aan den hoogen kant. Gerekend over vijf maanden bedraagt de teruggang bij de zegelrechten f 574.300 en bij de registratierechten f 572.500.

De successierechten brachten f 4.615.400 minder op. Hierboven werd er evenwel reeds op gewezen, dat de opbrengst van Mei 1938 abnormaal hoog was. Aan den anderen kant moet worden geconstateerd, dat de ontvangsten uit deze heffing dit jaar bijna voortdurend bij de verwachting ten achter zijn gebleven. Ditmaal bedroeg, met betrekking tot de maandraming, het tekort f 171.400; gerekend over vijf maanden is reeds een achterstand ontstaan van f 1.246.200. De loodsgelden geven den laatsten tijd stijgende ontvangsten te zien. Het surplus bedroeg ditmaal f 5.100 (over 5 maanden f 183.700). Dit wijst althans op meer bedrijvigheid in het scheepvaartverkeer.

Directe belastingen.

Bij de directe belastingen is het wachten nog steeds op het nieuwe belastingjaar. Zolang de nieuwe belastingbiljetten niet zijn afgegeven, is er omtrent deze groep van middelen weinig belangwekkends te vertellen. De stand op ultimo Mei wijkt trouwens betrekkelijk weinig af van dien per 30 April d.a.v. In den loop der maand Mei steeg het totale kohierbedrag van alle heffingen van f 46.914.200 tot f 52.651.300. Vergeliken met den stand van het overeenkomstige dienstjaar op 31 Mei 1938 is er een toename te constateeren van f 5.391.600 in totaal. Voornamelijk is dit gunstig resultaat te danken aan de inkomstenbelasting, die een accres van f 6.480.700 vertoont wegens de verhooging der opcenten en de verbetering van de conjunctuur in 1937. Voorts moge nog worden gewezen op de grondbelasting, waarvan het zuiver bedrag der kohieren f 927.800 lager is dan op 31 Mei 1938, gevolg van het niet tijdig totstandkomen van een aantal provinciale opcentenverordeningen. De onbelangrijke verschillen bij de overige heffingen vereischen geen nadere toelichting.

AANTEKENINGEN.

De zichtbare suikervoorraden in de wereld.

De zichtbare voorraden per 1 Mei zijn volgens C. Czarnikow:

In tons	1939	1938	1937
Duitschland	1.378.000	1.477.000	1.120.000
Het vroegere Tsj.-Slow.	226.000	364.000	331.000
Frankrijk	415.000	590.000	503.000
Nederland	126.000	176.000	196.000
België	123.000	151.000	129.000
Hongarije	80.000	77.000	88.000
Polen	303.000	317.000	259.000
Engeland Geïmp. suiker ..	378.000	310.000	271.000
„ Binnenl. „ ..	152.000	121.000	142.000
Europa	3.181.000	3.583.000	3.039.000
V.S. Alle havens	271.000	353.000	154.000
Cuba	2.530.000	2.486.000	2.017.000
Java	134.000	235.000	145.000
Totaal	6.116.000	6.657.000	5.355.000

INGEZONDEN STUKKEN.

DE OMVANG VAN DEN MELKVEESTAPEL.

Dr. D. Hoek schrijft ons:

Een korte opmerking zij mij veroorloofd naar aanleiding van het artikel van Dr. Buter in het nummer van 17 Mei jl. En wel deze, dat de heer Buter *niet* mijn becijferingen, maar *wel* mijn uitgangspunt, d.w.z. de uitspraak van den heer Weitkamp, heeft aangegetast. Stelt echter het simpele argument, dat in het consumptiemelkgebied méér krachtvoer wordt gegeven dan in het boterproductiegebied, den heer Weitkamp in het ongelijk, wanneer deze — die in het boterproductiegebied als geen ander thuis is — verzekert, dat juist in dit gebied „een zeer groot deel van het vee in het leven wordt gehouden, dank zij den invoer van voederstoffen uit den vreemde?” Juist in dit gebied, want de heer Weitkamp stelt uitdrukkelijk de voederkosten van de boventallige koeien en de in het buitenland behaalde *boteropbrengst* tegenover elkaar.

Met meening tegenover meening te stellen, brengt men het probleem niet verder. Het enig zakelijke standpunt is m.i. dat van den heer Horring, die door een practisch onderzoek wil zien uitgemaakt, hoeveel waarheid er schuilt in de uitspraak van den heer Weitkamp, die dan toch een eerste deskundige is op het gebied van de melkveehouderij en tevens een man van de praktijk.

Naschrift. De berekeningen van Dr. Hoek zijn gebaseerd op den Nederlandschen melkveestapel als geheel. De bedenking van mijn artikel was, aan te toonen, dat onze melkveestapel niet bestaat uit een aantal melkkoeien, die onderling niet verschillen, doch dat onderscheid moet worden gemaakt tusschen economisch en niet-economisch produceerende koeien. Tevens werd getracht een oplossing aan te geven, om door opvoering van de kwaliteit van den melkveestapel de rentabiliteit daarvan te verhogen. Hoe een eventueel onderzoek, als door den heer Horring bedoeld, ook zou eindigen, alleen op deze wijze kunnen betere resultaten bereikt worden, dan tot nu toe het geval was.

J. BUTER.

ONTVANGEN BOEKEN.

De geschiedenis van de Leidsche lakenindustrie. II. De Nieuwe Tijd. De lakenindustrie en verwante industrieën door Dr. N. W. Posthumus. Tweede en derde deel. (s-Gravenhage 1939; Martinus Nijhoff).

Englands Abwendung von der Weltwirtschaft door Fritz Heyer. (Stuttgart 1939; Ferdinand Enke Verlag. Prijs R.M. 3.30).

The Home Market. 1939 Edition. (Londen 1939; George Allen & Unwin Ltd. Prijs 12/6).

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.

Uit. Mei 1939 (in Guldens)

AFDEELING I a Dir. belastingen	Kohieren voor den dienst 1939 1)			Zuiver bedrag der kohieren voor den volgende dienst t/m. dezelfde maand van het volgende jaar 2)
	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	Zuiver bedrag	
Grondbelast. a)	8.939.370	—	8.939.370	9.867.168
Inkomst.bel. b)	32.117.084	706.680	31.410.404	24.929.658
Vermogensb. c)	7.268.667	63.391	7.205.276	7.197.426
Verdedig.bel. I	3.755.028	38.876	3.716.152	3.913.368
Bel.v.d.doodehd.	1.380.113	—	1.380.113	1.352.081
Totaal	53.460.262	808.947	52.651.315	47.259.701

a) ¼ hoofdsom + 20 opercenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 70—88 opercenten. c) Hoofdsom + 75 opercenten.

1) Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ¼ gedeelte van het belastingdienstjaar 1939/1940 en ¾ gedeelte van het belastingdienstjaar 1938/1939. 2) Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ¼ gedeelte van het belastingdienstjaar 1938/1939 en ¾ gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938.

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1938.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1938 tot en met de maand Mei 1939
Grondbelasting. (¼ hoofdsom + 20 opercenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.)	10.600.000	10.477.340
Inkomstenbelasting	75.000.000	86.528.274
Vermogensbelasting	20.000.000	21.341.898
Verdedigingsbel. I	9.000.000	11.280.549
Belasting v. d. doode hand	1.800.000	2.113.178
Divid.- en tantiëmebelasting	21.000.000	25.039.288
Rechten op den invoer	98.000.000	99.152.027
Statistiekrecht	2.500.000	2.459.190
Accijns op zout	2.000.000	1.981.017
Accijns op geslacht	7.200.000	7.424.848
Accijns op wijn	2.200.000	2.263.529
Accijns op gedistilleerd	28.000.000	28.921.244
Accijns op bier	7.000.000	8.119.599
Accijns op suiker	55.000.000	56.853.631
Accijns op tabak	35.000.000	36.512.955
Belast. op gouden en zilverw.	575.000	577.096
Omzetbelasting	75.000.000	77.132.031
Couponbelasting	6.000.000	4.996.633
Rechten en boeten van zegel	26.000.000	21.112.051
Rechten en boeten v. registr.	17.000.000	16.605.610
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	46.000.000	50.321.940
Opbrengst der loodsgelden	750.000	663.225
Totaal	545.625.000	571.877.153

AFDEELING Ib Overige middelen.	Mei 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenkomstige periode 1938
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmebel.	2.193.637	6.120.837	6.085.036
Rechten op den invoer	10.257.287	46.782.800	38.375.541
Statistiekrecht	231.078	1.043.159	1.001.583
Accijns op zout	178.375	803.776	1.050.740
Accijns op geslacht	641.562	2.998.898	3.118.338
Accijns op wijn	99.126	747.114	643.981
Accijns op gedistill.	2.164.023	11.663.729	11.264.645
Accijns op bier	726.566	3.479.446	3.038.341
Accijns op suiker	4.282.109	22.823.561	22.360.645
Accijns op tabak	3.170.867	15.089.303	15.222.754
Bel. op gouden en zilverw.	49.819	245.347	220.404
Omzetbelasting	5.651.419	35.815.032	31.082.067
Couponbelasting	378.786	2.247.450	2.422.663
Recht. en boeten v. zegel	1.255.927 ¹⁾	9.360.110	9.934.417
Recht. en boet. v. registr.	1.357.614	6.755.814	7.328.344
Recht. en boet. v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	3.828.638	18.753.761	24.625.156
Opbrengst d. loodsgelden	71.702	355.234	171.561
Totaal	36.538.535	185.085.371	177.946.216

1) Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissonnairs in effecten, enz. f 176.844 (Beursbel.). 2) Idem f 1.694.064.

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Dienst 1939	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Mei 1939
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	9.681.000	8.068.828
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	19.000.000	18.971.618
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig opercenten op de hoofdsom)	15.500.000	169.334
Vermogensbelasting (twee en twintig opercenten op de hoofdsom)	2.640.000	20.865
Inkomstenbelasting (tien opercenten op de hoofdsom)	4.800.000	56.729
Totaal	51.621.000	27.287.374

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1938/1939 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Mei 1939	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1937/38 tot en met de zelfde maand van 1938
Gemeente.f.belast. . .	66.403.526	60.506.627
Opc. verm. t. get. v. 50	5.954.463	5.990.678

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Mei 1939	1939	1938
Motorrijtuigenbelasting	3.064.453	13.054.869	12.126.340
Rijwielbelasting	15.755	85.137	97.503
Totaal	3.080.208	13.140.006	12.223.843

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	11-17 Juni 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenk. tijdvak 1938	11-17 Juni 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenk. tijdvak 1938	1939	1938
Tarwe	16.501	393.928	511.686	—	42.589	4.250	436.517	515.936
Rogge	2.723	108.165	72.684	100	1.600	—	109.765	72.684
Boekweit	150	8.935	7.882	—	—	—	8.935	7.882
Mais	8.522	311.523	609.850	—	50.918	55.726	362.441	665.576
Gerst	10.780	129.555	175.934	—	9.994	8.626	139.549	184.560
Haver	1.202	97.930	103.910	—	1.860	7.812	99.790	111.722
Lijnzaad	400	78.955	74.245	—	168.456	120.801	247.411	195.046
Lijnkoek	1.650	41.782	32.389	—	150	100	41.932	32.489
Tarwemeel	1.761	30.624	29.363	282	3.322	7.080	33.946	36.443
Andere meelsoorten	395	11.565	17.108	350	2.920	2.762	14.485	19.870

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Table of bank discount rates for various cities including Amsterdam, London, Paris, and others, with columns for city, date, and rate.

OPEN MARKT.

Table of open market rates for various cities (Amsterdam, London, Berlin, etc.) showing rates for different dates from 1939 to 1914.

1) Koers van 16 Juni en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Table of exchange rates in the Netherlands for various cities like London, Berlin, Paris, Brussels, and Batavia.

Table of exchange rates for Zwitserland, Praag, Boekarest, Milaan, and Madrid.

Table of exchange rates for Stockholm, Kopenhagen, Oslo, Helsinki, Buenos Aires, and Montreal.

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Table of exchange rates for New York, listing data for various dates from 1939 to 1938.

KOERSEN TE LONDEN.

Table of exchange rates in London for various locations like Alexandria, Athens, Bangkok, Budapest, etc., with columns for location, unit, and rates for different dates.

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 15 Nov. 1938 17.13. 2) 90 dg. Vanaf 13 Dec. 1937 laatste „export“ notering.

ZILVERPRIJS

Table of silver prices for London and Amsterdam, showing rates for various dates from 1939 to 1914.

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$ c. oz. fine. 3) In guildens per Kg. 1000/1000. 4) in sh. p. oz. fine.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Table showing the status of the national treasury, including assets and liabilities, with columns for date and amount.

Table of obligations (Verplichtingen) for the national treasury, listing various debts and their amounts.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Table of floating debt between the Netherlands and India, listing assets and liabilities.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldena.

Table of the main items of the Surinamese Bank, showing assets and liabilities in thousands of guilders.

GROOTHANDELPRIJZEN VAN BELANGRIJKE VOEDINGS- EN GENOT...

Table with columns for various food products: GERST (64 1/5 kg La Plata), MAIS (Rotterdam per 2000 kg), ROGGE (Bahia Blanca), TARWE (Rotterdam per 100 kg), BURMA RIJST (Loonzein), BOTER per kg (Leeuwarder Comm. Notering), KAAS (Edammer), EIEREN (groote) (Gem. not.). Rows include dates from 1927 to 1938 and months from Jan. 1939 to Dec. 1938.

Table with columns for raw materials: JUTE (First Marks), KATOEN (Middling Upland loco, Super Fine C.P. Oomra), AUSTRALISCHE WOL (in olie gekamd; loco Bradford per lb., Crossbred Colonial Carded 50's Av., Merino 64's Av.), JAPAN. ZIJDE (13/14 Dernier), RUBBER (Stand. Ribbed Smoked Sheets). Rows include dates from 1927 to 1938 and months from Jan. 1939 to Dec. 1938.

Table with columns for metals: KOPER (Standaard Loco Londen per Eng. ton), LOOD (gem. prompt en lev. 3 maanden Londen per Eng. ton), TIN (Loco Londen per Eng. ton), IJZER (Cleveland No. 3 franco Middlesb. per Eng. ton), GIETIJZER (Lux III per Eng. ton f.o.b. Antwerpen), ZINK (gem. prompt en lev. 3 maanden Londen p. Eng. ton), ZILVER (cash Londen per Standard Ounce). Rows include dates from 1927 to 1938 and months from Jan. 1939 to Dec. 1938.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 19 Juni 1939.

		Activa.		
Binnenl. Wis-	Hfdbk. f	8.654.260,43		
sels, Prom.,	Bijbnk. "	379.579,80		
enz. in disc.	Ag.sch. "	1.034.378,60	f	10.068.218,83
Papier o. h. Buitenl.	f	2.250.000,—		
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel. "		—		2.250.000,—
Beleeningen	Hfdbk. f	174.094.891,46 ¹⁾		
incl. vrsch.	Bijbnk. "	4.158.070,08		
in rek.-crt.	Ag.sch. "	30.101.973,82		
op onderp.	f	208.354.935,36		
Op Effecten enz. ..	f	207.644.904,45 ¹⁾		
Op Goederen en Ceel. "		710.030,91		208.354.935,36 ¹⁾
Voorschott. a. h. Rijk.		—		—
Munt, Goud	f	106.637.555,—		
Muntmat., Goud ..		1.083.155.756,46		
	f	1.189.793.311,46		
Munt, Zilver, enz. "		20.480.562,27		
Muntmat., Zilver. ..		—		1.210.273.873,73

		Passiva.		
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfond.		43.957.195,91		
Gebouwen en Meub. der Bank.		4.580.000,—		
Diverse rekeningen		12.407.113,07		
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)		7.629.955,16		
	f	1.499.521.292,06		

		Passiva.		
Kapitaal	f	20.000.000,—		
Reservefond.		4.277.243,54		
Bijzondere reserve		7.756.940,37		
Pensioenfond.		11.992.395,33		
Bankbiljetten in omloop		998.819.500,—		
Bankassigatiën in omloop		9.493,64		
Rek.-Cour. { Het Rijk f 41.534.877,33				
saldo's: { Anderen " 412.752.020,—		454.286.897,33		
Diverse rekeningen		2.378.821,85		
	f	1.499.521.292,06		
Beschikbaar metaalsaldo	f	628.932.930,49		
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is		1.572.332.320,—		
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht		—		

¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 63.247.800,—
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeschb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
19 Juni '39	106638	1.083.156	998.819	454.295	628.933	83
12 " '39	106638	1.093.138	1015.308	443.928	635.039	84
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Belee-ningen	Papier op het buitenl.	Diverse reke-ningen ¹⁾
12 " 1939	14.492	—	207.003	2.250	9.884
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeschb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
10 " '39 ^{a)}	134.770	201.110	71.200	25.846	
20 Mei 1939	116.886	18.177	193.198	77.687	26.709
13 " 1939	116.886	18.374	197.838	74.816	26.198
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaal.	Dis-conto's	Belee-ningen	Diverse reke-ningen ¹⁾	Dek-kings-percen-tage
10 " '39 ^{a)}	13.590	76.140	61.640	49	
20 Mei 1939	12.355	14.385	48.256	62.482	50
13 " 1939	12.548	14.450	48.994	64.571	50
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
14 Juni 1939	226.753	494.952	31.335	5.632	22.952
7 " 1939	226.748	498.371	27.789	7.801	22.608
22 Juli 1914	40.164	—	29.317	—	33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
			Bankers	Other Accounts		
14 Juni '39	116.261	22.079	100.297	36.399	31.801	20,0
7 " '39	114.176	18.401	100.623	36.104	28.376	18,2
22 Juli '14	11.005	14.736	—	42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Belee-ningen	Renteloos voorschot a. d. Staat
1 " '39	92.266	676	1	9.509	743	3.869	30.577
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Parti-culieren
8 Juni '39	5.470	2.888	121.287	3.549	2.043	17.926
1 " '39	5.470	3.339	122.900	2.104	2.085	16.520
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Belee-ningen
7 " 1939	70,8	10,6	5,7	7.176,3	34,1
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
7 " 1939	921,2	1.908,2	8.191,9	1.117,2	579,1
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ w.o. Rentenbankscheine 15, 7 Juni, resp. 0, 0 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data 1939	Goud	Munt en metaal	Munt en diversen	Buitenlandse deviezen en goudwaarden	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
										Schatkist	Partic.
15/6	3.153	54	671	385	51	144	242	4.409	14	188	
8/6	3.153	51	639	435	55	144	242	4.438	9	183	

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash” ¹⁾	Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certifi-caten ¹⁾		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
7 Juni '39	13.401,0	13.391,7	349,9	3,5	0,6
31 Mei '39	13.326,3	13.317,7	346,7	4,1	0,6

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ²⁾	Algem. Dek-kings-perc. ³⁾
31 Mei '39	2.564,0	4.476,8	11.535,3	134,9	85,4	—

¹⁾ Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de \$ op 31 Jan. '34 van 100 op 59,06 cents werd gedevalueerd.
²⁾ „Other Cash” does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.
³⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ⁴⁾ Verhouding tot voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
24 " '39	1	8.125	13.548	8.476	30.063	5.247

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of England zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de betreffende valuta.